

FENTANYL: CÁC DỮ KIÊN

FENTANYL LÀ GÌ?

Fentanyl là loại thuốc giảm đau bằng nha phiến cực mạnh được kê toa cho những trường hợp đau đớn khủng khiếp, đau không chịu đựng nổi và đau sau khi giải phẫu. Fentanyl tác động lên hệ thần kinh trung ương cũng giống như các loại thuốc thuộc họ nha phiến khác như morphine và bạch phiến.

Fentanyl mạnh hơn morphine gấp 100 lần và khoảng cách giữa một liều lượng trị bệnh và liều lượng độc hại là rất nhỏ.

Fentanyl tác động rất nhanh trong cơ thể người ta và phản ứng thật nhanh này có thể gây cho bạn ngưng thở nhanh hơn các loại ma túy khác vì thế nguy cơ dùng thuốc quá liều sẽ cao hơn nhiều.

Tiếng Anh có nhiều tiếng lóng chỉ fentanyl như china girl, china white, dance fever, goodfella, murder 8, TNT và tango và cash.

FENTANYL ĐƯỢC SỬ DỤNG NHƯ THẾ NÀO?

Fentanyl có dưới nhiều dạng bao gồm kẹo ngậm và thuốc chích. Tại Úc hình thức fentanyl được kê toa thông thường nhất là thuốc dán và da.

Những miếng thuốc dán này được chế tạo để tiết ra chậm theo công thức ở năm độ mạnh giúp làm dịu các cơn đau dữ dội trong 72 giờ. Fentanyl có nhiều tên thương mại (bao gồm Durogesic®, Denpax®, Fenpatch® và Dutran®).

TRƯỜNG HỢP KHẨN CẤP LIÊN QUAN ĐẾN FENTANYL

Luôn luôn bấm ba số không (000) để gọi xe cứu thương và nói với nhân viên trực tổng đài rằng có người bị quá liều (thường cảnh sát sẽ không đến trừ khi người này bị chết hay trở nên bạo động). Bạn cũng nên:

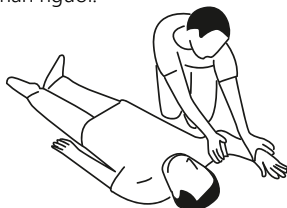
- Nếu người nào đó bị ngất xỉu, đặt họ nằm nghiêng một bên trong tư thế hồi phục;
- Ở bên cạnh họ;
- Cố gắng đừng hoảng hốt;

- Kiểm tra việc thở của họ, đừng để khí quản bị nghẽn;
- Làm hô hấp nhân tạo bằng cách áp miệng mình vào miệng nạn nhân nếu họ ngưng thở.
- Sử dụng naloxone (Narcan®, Pronexenad®) nếu có sẵn và bạn đã được hướng dẫn cách sử dụng. (Bạn có thể tìm thêm thông tin từ bác sĩ hay dược sĩ.)

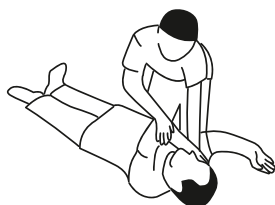
Trường hợp xảy ra quá liều, điều quan trọng là phải gỡ miếng dán ra nếu nó vẫn còn nằm trên da.

TƯ THẾ HỒI PHỤC

Hình 1: Quỳ xuống bên cạnh người này. Nâng tay gần bạn nhất lên và đặt hướng ra ngoài cơ thể ở góc 90 độ với thân người.



Hình 2: Đặt tay kia dưới đầu của họ chạm vào má để nâng đỡ đầu.



QUÁ LIỀU

Khi sử dụng fentanyl không theo đúng hướng dẫn của bác sĩ, người sử dụng rất có thể có nguy cơ thực sự bị quá liều do bởi độ mạnh và phản ứng rất nhanh của thuốc này một khi vào trong cơ thể.

Không bao giờ an toàn khi chích các chất có trong miếng dán fentanyl vào người, thế nhưng nếu bạn làm việc này hãy bảo đảm luôn có một người bạn bên cạnh mình.

Các triệu chứng bị quá liều có thể gồm:

- Khởi phát rất nhanh tình trạng bị khó thở, thờ ngơ và chậm – fentanyl thường làm cho người ta bị ngưng thở;
- Lẫn lộn;
- Ngất xỉu;
- Da bị lạnh và nhợt nhạt và thân nhiệt thấp;
- Da và móng tay bị tím tái vì thiếu oxy;
- Hôn mê và tử vong.

Các miếng dán fentanyl có thể rất nguy hiểm khi có nhiệt áp vào vì nhiệt có thể làm cho cơ thể hấp thu quá nhiều thuốc.

Do bởi độ mạnh của fentanyl khả năng bị quá liều rất cao:

- Fentanyl chỉ nên được sử dụng như bác sĩ kê toa;
- Nhớ gỡ miếng dán fentanyl ra sau khi sử dụng;
- Nhiệt độ ở da tăng lên như bị sốt; việc sử dụng mền điện; hoặc tập thể dục với cường độ mạnh cũng có thể làm gia tăng nguy cơ bị quá liều.

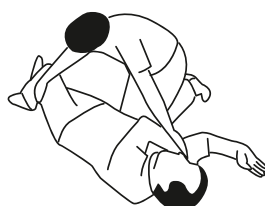
Việc sử dụng nhiều miếng dán hay trong một thời gian dài hơn được kê toa hay chích fentanyl rất nguy hiểm bởi vì không thể biết được cơ thể đã hấp thu bao nhiêu fentanyl và vì thế có nguy cơ cao bị quá liều.

ĐỪNG:

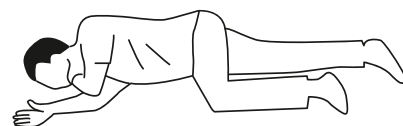
- Chích vào người bất kỳ loại thuốc bất hợp pháp nào (nhân viên xe cứu thương hay các nhân viên y khoa có thể sử dụng naloxone);
- Đưa họ vào dưới vòi nước tắm;
- Nhét vật gì vào miệng vì có thể gây nghẹn và làm cho họ không thở được. Ngay cả khi người nào bị lên cơn động kinh (lên cơn co giật), cách tốt nhất là dọn sạch các thứ chung quanh để họ không bị thương tích.

Để giúp tránh bị quá liều:

- Chỉ sử dụng thuốc như được kê toa;
- Đừng dùng chung với các thuốc khác, fentanyl đặc biệt nguy hiểm nếu sử dụng chung với rượu, thuốc ngủ, thuốc chống trầm cảm hay thuốc chống lo âu (thí dụ như benzodiazepines) hay nếu đã bị say rượu.
- Lưu ý là nếu chưa từng bao giờ sử dụng fentanyl trước đây, bạn sẽ ít dung nạp được cách thuốc ảnh hưởng đến cơ thể và như thế bạn có nguy cơ cao hơn bị các tác dụng phụ và quá liều.



Hình 3: Nâng chân nằm xa bạn nhất lên và đặt bàn chân của họ lên sàn nhà.



Hình 4: Sử dụng đầu gối của họ làm đòn bẩy và nhẹ nhàng kéo thân người của họ xoay về hướng của bạn.

Ngả đầu về phía sau và bảo đảm khí quản mở và thông.

SỬ DỤNG CHUNG VỚI CÁC LOẠI MA TUÝ KHÁC

Không bao giờ sử dụng fentanyl nếu bạn đang có một loại thuốc khác trong người như các loại thuốc hạ huyết áp, rượu, benzodiazepines, thuốc an thần hay thuốc chống trầm cảm.

Việc kết hợp thuốc fentanyl với những loại thuốc này làm gia tăng nguy cơ bị quá liều.

CẮT GIỮ AN TOÀN VÀ VẮT BỎ CÁC MIẾNG DÁN

Những miếng dán fentanyl đã dùng qua vẫn có thể chứa một lượng lớn thuốc chưa được hấp thu sau khi đã được gỡ ra, vì thế cả những miếng dán mới lẫn đã sử dụng đều có thể nguy hiểm đối với trẻ con và người lớn.

Hãy bảo đảm là bạn xếp các miếng dán đã dùng rồi làm đôi với hai mặt dính lại với nhau để tránh những tiếp xúc không cố ý vào da.

Rửa tay bằng xà bông và nước sau khi đem vứt bỏ các miếng dán fentanyl.

Tất cả các thuốc men không còn cần dùng đến hay hết hạn sử dụng kể cả các miếng dán fentanyl đã dùng rồi đều phải được mang trả lại cho một nhà thuốc tây cộng đồng để được hủy bỏ một cách an toàn.

Có thêm thông tin tại trang mạng của Dự án Hoàn trả Thuốc men Không cần dùng (Return Unwanted Medicines (RUM)) www.returnmed.com.au

Giữ các miếng dán tránh xa trẻ em và không để các em nhìn thấy bạn dán miếng thuốc dán hay gọi chúng là các miếng dán hình, xăm mình hay băng cá nhân.

DUNG NẠP VÀ NGHIỆN

Bất cứ người nào sử dụng fentanyl thường xuyên cũng sẽ dần dần dung nạp thuốc. Dung nạp có nghĩa là bạn cần phải sử dụng nhiều thuốc hơn mới có cùng một cảm giác như khi bạn thường có với một lượng nhỏ hơn. Điều này có nghĩa là nếu sử dụng fentanyl thường xuyên bạn có thể nhanh chóng thấy mình khó có thể hoạt động bình thường khi không có nó.

Bạn cũng có thể thấy khó ngưng sử dụng hay kiểm soát lượng fentanyl mình sử dụng là bao nhiêu. Những người sử dụng fentanyl thường xuyên có thể trở nên nghiện rất nhanh.

Không phải tất cả người nào sử dụng fentanyl cũng trở nên nghiện và điều quan trọng là phải làm theo lời khuyên của bác sĩ của bạn.

TRIỆU CHỨNG CAI NGHIỆN

Những người bị nghiện fentanyl cảm thấy khó ngủ hay giảm bớt bởi vì các triệu chứng cai thuốc. Những việc này có thể xảy ra chỉ nội trong một vài giờ sau khi sử dụng lần chót.

Những triệu chứng có thể gồm:

- Ra mồ hôi và người bị ớn lạnh
- Mất ngủ và ngủ chập chờn
- Tiêu chảy

- Chân bồn chồn
- Bị chuột rút ở bụng và chân
- Buồn nôn
- Chảy nước mũi và mắt
- Thèm khát (rất muốn có fentanyl)

Nếu bạn bị khó khăn vì cai thuốc hãy liên lạc với bác sĩ hay dịch vụ y tế.

LUẬT LỆ

Sử dụng fentanyl không do bác sĩ kê toa, hay cắt giỡ, bán hay đem các miếng dán fentanyl cho một người nào khác là việc làm phi pháp. Nếu bị bắt bạn có thể bị phạt tiền hay ngay cả bị tuyên án tù.

Việc xin toa mua fentanyl một cách gian dối hay bằng cách không nói cho Bác sĩ biết về các toa thuốc fentanyl khác mà mình có được trong 2 tháng qua (thí dụ như đi nhiều Bác sĩ để xin toa) cũng là phạm pháp.

MANG THAI VÀ CHO CON BÚ SỮA MẸ

Sử dụng fentanyl trong thời gian mang thai có thể ảnh hưởng cả người phụ nữ và thai nhi. Việc chích những thuốc không được kê toa thuộc hạ huyết áp như fentanyl có thể vào dây nhau và có thể ảnh hưởng đến sự phát triển của thai nhi. Điều này có thể làm gia tăng nguy cơ bị sẩy thai, sinh non và thai sinh ra bị nhẹ cân. Nếu người phụ nữ bị nghiện fentanyl, việc ngưng thuốc này và các loại thuốc thuộc hạ huyết áp khác một cách thành linh có thể gây nguy hiểm cho bào thai.

Có sẵn những điều trị hiệu quả. Hãy nói chuyện với bác sĩ và các nhân viên tiền sản về việc sử dụng fentanyl được kê toa hay không kê toa và đến dự các buổi khám tiền sản thường xuyên. Ở NSW cũng có các dịch vụ chuyên khoa. [Xem thông tin và Cố vấn trong tờ thông tin này] Thường xuyên kiểm tra rất quan trọng.

Việc sử dụng những thuốc thuộc hạ huyết áp không được kê toa bao gồm chích fentanyl trong thời gian đang mang thai có thể gây ra những nguy cơ gồm:

- sinh non hay sẩy thai, tử sản;
- thai nhi sinh ra bị nhẹ cân;
- truyền các bệnh nhiễm trùng sang cho thai nhi như HIV, viêm gan B hay C hay nhiễm độc huyết;
- bị các vấn đề về sức khoẻ và xã hội trong và sau thời gian mang thai.

Em bé có thể bị những vấn đề sau khi sinh. Em bé của các bà mẹ được kê toa fentanyl hay sử dụng thuốc fentanyl không kê toa trong thời gian mang thai có nguy cơ bị các triệu chứng cai nghiện sau khi sanh. Thuốc men có thể cần thiết. Điều quan trọng là phải nhờ các nhân viên y tế giúp đỡ cách chăm sóc cho trẻ sơ sinh.

Fentanyl được truyền vào sữa mẹ và có thể gây ra các tác dụng nguy hại nơi các trẻ em được nuôi bằng sữa mẹ. Nói chung là sử dụng bất kỳ loại ma tuý nào trong thời gian cho con bú khi không có cố vấn về y khoa cũng đều có rủi ro.

CÁC HIỆP HỘI TỰ GIÚP

na.org.au để gặp **Người nghiện Ma túy Ẩn danh (Narcotics Anonymous Australia (NA))**, một tổ chức vô vị lợi của những người đang cai nghiện gặp gỡ nhau thường xuyên để giúp đỡ lẫn nhau không sử dụng ma túy nữa qua chương trình cai hoàn toàn tất cả mọi loại ma túy.

www.reconnexion.org.au cung cấp các dịch vụ trợ giúp tư vấn và thông tin qua điện thoại (**1300 273 266**) để giải quyết những thử thách, căng thẳng, trầm cảm, và các vấn đề liên quan và nghiện benzodiazepine (thuốc an thần và chống trầm cảm).

THÔNG TIN VÀ CỐ VẤN

Dịch vụ Thông tin về Rượu và Ma túy NSW (ADIS) hoạt động 24 giờ 7 ngày trong tuần cung cấp các giáo dục, thông tin, giới thiệu, tư vấn và trợ giúp trong trường hợp khủng hoảng. Gọi số (02) 9361 8000 (nội thành Sydney) hay 1800 422 599 (ngoài nội thành Sydney và các tiểu bang khác) hay vào trang mạng www.yourroom.com.au

Gọi cho ADIS để biết địa điểm của chương trình tìm và ống chích (NSP) gần nhất.

Your Room cung cấp thông tin và cố vấn, chiến dịch vận động và tiện ích về ma túy và rượu. Vào trang mạng www.yourroom.com.au

Hội đồng Nghiên cứu Sức khỏe và Y khoa của người Thổ dân (AHMRC) cung cấp các nối kết với các dịch vụ y tế do cộng đồng người Thổ dân kiểm soát trên toàn khắp NSW. Vào trang mạng www.ahmrc.org.au/members để biết thông tin về các thành viên của AHMRC bao gồm bản đồ của vùng, thông tin và các đường dẫn đến các trang mạng của các thành viên.

Trung tâm Giáo dục Đa văn hoá về Ma túy và Rượu (DAMEC) cung cấp các dịch vụ cho những người thuộc các cộng đồng văn hoá và ngôn ngữ khác biệt. Liên lạc DAMEC qua số (02) 8113 1301 hay đối với các dịch vụ tư vấn và trợ giúp cho các cộng đồng CALD gọi số (02) 8706 0150.

Drug Info cung cấp các dữ kiện và tiện ích về rượu và các loại ma túy khác và việc ngăn ngừa các nguy hại liên quan. Vào trang mạng www.druginfo.adf.org.au

Drug Info của Thư viện Tiểu bang New South Wales cung cấp thông tin cập nhật về rượu và các loại ma túy khác tại tất cả các thư viện công cộng trên toàn khắp NSW. Vào trang mạng www.druginfo.sl.nsw.gov.au

eheadspace cung cấp các trợ giúp, thông tin và dịch vụ về tâm thần và phúc lợi cho thanh thiếu niên (từ 12 -25 tuổi) gia đình và bạn bè họ. Vào trang mạng www.eheadspace.org.au

Trợ giúp về Ma túy cho Gia đình (FDS) cung cấp các trợ giúp qua điện thoại 24-7 cho các gia đình gặp khủng hoảng vì các vấn đề về ma túy và rượu. Gọi đường dây Trợ giúp qua số 1300 368 186 hay vào trang mạng www.fds.org.au

Kids Helpline là dịch vụ tư vấn miễn phí hoạt động 24 giờ mỗi ngày cho các người trẻ từ 5 đến 25 tuổi. Dịch vụ tư vấn được cung cấp qua trang mạng của Kids Helpline www.kidshelp.com.au hay email, hoặc gọi số 1800 55 1800.

Dịch vụ Trợ giúp Thanh thiếu niên về Ma túy và Rượu Nepean (NYDAS) làm việc trong khuôn khổ kiểu mẫu chăm sóc toàn diện để giải quyết nhiều các vấn đề cho thanh thiếu niên (từ 12 - 20 tuổi) liên quan đến việc các em sử dụng rượu và ma túy khác. Gọi số 02 4734 2129 hay 02 4734 1333.

Hiệp hội Người sử dụng Ma túy và bệnh AIDS NSW (NUAA) là tổ chức hàng đầu giúp đỡ người sử dụng ma túy ở NSW cung cấp các thông tin để giảm thiểu nguy hại và chương trình giáo dục đồng đẳng về việc ngăn ngừa các bệnh do vi rút trong máu gây ra. Vào trang mạng www.nuaa.org.au

Đường dây nóng Thông tin về Độc chất là trung tâm dịch vụ tiếp nhận điện thoại 24/7 có trên toàn nước Úc. Gọi số 13 11 26.

ReachOut là dịch vụ y tế tâm thần trực tuyến cho thanh thiếu niên Úc với một trang mạng để sử dụng với điện thoại di động và các diễn đàn mà bạn có thể vào để nhờ giúp đỡ, tìm thông tin và được trợ giúp. Vào trang mạng www.au.reachout.com

Sexual Health Info Link là dịch vụ miễn phí và kín đáo trợ giúp và cung cấp thông tin về sức khoẻ tính dục. Vào trang mạng www.shil.nsw.gov.au

Smart Recovery là nhóm tự giúp thiện nguyện giúp đỡ cho những người đang trong thời gian hồi phục sau khi cai rượu, cai nghiện ma túy và các loại nghiện ngập khác. Vào trang mạng www.smartrecoveryaustralia.com.au

Youth Action là tổ chức hàng đầu dành cho thanh thiếu niên ở NSW. Vào trang mạng www.youthaction.org.au và sử dụng chọn lựa tìm kiếm để sử dụng danh mục các dịch vụ dành cho thanh thiếu niên NSW.

Mục đích của NSW Health là giảm thiểu những nguy hại liên quan đến ma túy cho các cá nhân và cộng đồng bằng cách cung cấp các dữ kiện bao gồm những hậu quả có thể có đối với sức khoẻ, xã hội và kinh tế của việc sử dụng rượu và các loại ma túy khác.

